

Як впливає з вищеназваних міркувань, юридична відповідальність держави має об'єктивний, правовий та доцільний характер. Президент України, будучи гарантом Конституції України, прав і свобод людини і громадянина, має характер елемента (суб'єкта) інституційного гарантування юридичної відповідальності держави. Окрім Президента України, існує система гарантій реальності й ефективності конституційно-правового інституту юридичної відповідальності держави в Україні.

Президент України не має характеру інстанції відповідальності в системі юридичної відповідальності держави, а також суб'єкта такої відповідальності. Водночас він є ключовим суб'єктом у системі гарантування юридичної відповідальності держави, що походить від його конституційного статусу глави держави і гаранта прав і свобод людини і громадянина. Під системою гарантування юридичної відповідальності держави слід розуміти сукупність об'єктивних умов, засобів і дій, які забезпечують реалізацію конституційних засад юридичної відповідальності держави з боку уповноважених суб'єктів. Система гарантування юридичної відповідальності держави виявляється як складна сукупність взаємодіючих між собою об'єктивних умов і засобів та суб'єктивних дій з боку інституційально виокремлених структур (органів державної влади, структур громадянського суспільства, міжнародно-правових органів і організацій), які забезпечують реальність, дієвість, здійснюваність зазначеного конституційно-правового інституту. Ключовим уповноваженим суб'єктом у системі такого гарантування виступає, з огляду на свій конституційно-правовий статус глави держави, саме Президент України.

Президент України здійснює гарантування юридичної відповідальності держави, спираючись виключно на свої конституційні повноваження. Зокрема, його гарантувальні дії спрямовані як на гарантування негативної, так і на гарантування позитивної юридичної відповідальності держави. У сфері гарантування юридичної відповідальності держави Президент України вступає в багатоманітні юридичні зв'язки та відносини з іншими суб'єктами державно-політичних відносин владарювання які по-різному осмислюються в конституційно-правовій науці. Президент України як глава держави та гарант Конституції, прав і свобод людини і громадянина тісно пов'язаний із реальністю та гарантованістю інституту юридичної відповідальності держави. Таке гарантування має свої прояви як у сфері негативної, так і позитивної юридичної відповідальності, з превалюванням останньої.

Список бібліографічних посилань

1. Баглай М. В. Конституционное право России : учеб. для вузов. 4-е изд., изм. и доп. М. : Норма, 2013. 784 с.
2. Матузов Н. И. Коллизии в праве: причины, виды и способы разрешения. *Правоведение*. 2000. № 5. С. 225–244.
3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Кабінету Міністрів України про офіційне тлумачення положення частини другої статті 95 Конституції України та словосполучення «збалансованість бюджету», використаного в частині третій цієї статті (справа про збалансованість бюджету). *Вісник Конституційного Суду України*. 2009. № 1. Стор. 42.
4. Серьогіна С. Г. Компетенція Президента України: теоретично-правові засади : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Харків, 1998. 18 с.

Одержано 15.11.2019

УДК 378.1

Олексій Георгійович БАРБАШОВ,

курсант 4 курсу факультету № 4,

голова курсантсько-студентського парламенту

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-8790-0997>

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КУРСАНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В ХАРКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Сьогодні значного поширення і розвитку в Україні набув такий тип організацій студентської молоді як органи студентського та курсантського самоврядування в навчальних закладах різного рівня акредитації, які поступово перетворюються із вищих навчальних закладів на самостійні організації. Курсантське та студентське самоврядування у вищому навчальному закладі – невід'ємна частина управління, що забезпечує захист прав і інтересів осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі, та їхню участь у управлінні вищим навчальним закладом.

Запровадження курсантського самоврядування в Харківському національному університеті внутрішніх справ є конкретною реалізацією прав курсантів, формування у них почуття відповідальності, вміння вирішувати соціальні, економічні та культурно-освітні проблеми. Водночас курсантське самоврядування є дієвою формою самовиховання.

Також його можна тлумачити як самостійну громадську діяльність курсантів з реалізації функцій управління Університетом, яка визначається ректоратом, деканатами та здійснюється курсантами у відповідності з метою й завданнями, які стоять перед курсантським колективом, функціонує з метою забезпечення виконання курсантами своїх обов'язків і захисту їхніх прав й сприяє гармонійному розвитку особистості, формуванню навичок майбутнього організатора, керівника.

В Університеті у курсантському самоврядуванні беруть участь особи, які навчаються на факультетах №№ 1 (слідства), 2 (кримінальної поліції), 3 (превентивної діяльності), 4 (кіберполіції). Всі курсанти мають рівне право на участь у самоврядуванні, безпосередньо; через органи курсантського самоврядування, що обираються Конференцією курсантів та студентів Харківського національного університету внутрішніх справ шляхом таємного голосування.

Основними завданнями органів курсантського самоврядування є:

- забезпечення і захист прав та інтересів курсантів, зокрема в обговоренні та вирішенні питань удосконалення освітнього процесу, науково-дослідної роботи, призначення стипендій, організації дозвілля, оздоровлення, побуту та харчування;
- беруть участь у вирішенні питань забезпечення належних побутових умов проживання курсантів у гуртожитках та організації харчування курсантів та студентів;
- забезпечення виконання курсантами своїх обов'язків;
- сприяння навчальній, науковій та творчій діяльності курсантів;
- сприяння створенню відповідних умов для проживання і відпочинку;
- сприяння діяльності курсантських гуртків, товариств, об'єднань;
- організація співробітництва з курсантами та студентами інших вищих навчальних закладів і молодіжними організаціями;
- участь у вирішенні питань міжнародного обміну курсантами;
- виконують інші функції, передбачені чинним законодавством та положенням про курсантське та студентське самоврядування Університету.

Таким чином, курсантське самоврядування сприяє задоволенню молодіжних потреб, реалізації курсантських інтересів, є середовищем спілкування і взаємодії молоді.

Необхідно враховувати, що в курсантському «суспільстві», крім загально-ухвалених законів, норм поведінки, діють специфічні норми і правила, що визначають специфічні права і свободи, обов'язки і відповідальність. Курсантські організації є посередниками між адміністрацією вищих навчальних закладів та курсантськими колективами.

Спектр функцій курсантських активів досить широкий, однак їх можна поділити на дві великі групи: захист прав курсантів і реалізація їхніх інтересів. Захист прав може бути поточним, при порушенні прав окремого курсанта в конкретному випадку, та загальним, зокрема, превентивним, коли відстоюються права численної групи або всього курсантства, шляхом впливу на органи адміністрації Університету та державної влади при створенні ними нормативної бази, формуванні політики в соціальній, економічній та інших сферах. Інша справа – реалізація інтересів. Маємо потребу ставити питання про створення курсантського самоврядування і на державному рівні. Оскільки потрібно створити Всеукраїнську курсантську раду. Зрозуміло, не всі питання навчання, життя курсантів можуть вирішитися в межах навчального закладу. Для захисту прав курсантів загалом, на державному рівні, необхідний окремий орган, який міг би вести моніторинг за законопроектами, владними рішеннями, що їх буде винесено в майбутньому, і впливати на них, якщо виникне така потреба, здійснювати превентивну роботу щодо захисту прав курсантів, формувати таким чином політику державної влади та нормативні акти, щоб у майбутньому під час втілення цих актів та управлінських рішень загроза порушення прав була мінімальною. У європейських країнах організації студентського, в тому числі курсантського самоврядування вже давно стали достатньо впливовими і виконують свої, тільки їм притаманні функції (Польща, Франція та ін.).

Загальні засади студентського (курсантського) самоврядування в нашій державі визначає ст. 39 Закону України «Про вищу освіту» [1, с. 5]. Положення «Про студентське самоврядування у вищих навчальних закладах» конкретизує норми закону [2, с. 17].

Підсумовуючи всі вищенаведені проблеми та тенденції, спільні для становлення та розвитку курсантського самоврядування найкращим виходом буде навести ряд альтернатив та перспектив, багато з яких відкриваються законопроектом щодо внесення змін до закону «Про вищу освіту» і багато з яких не одноразово пропонувались учасниками семінарів та конференцій представників органів студентського (курсантського) самоврядування.

Деякі з них є справді революційними, і якщо хоча б деякі з положень проєкту будуть прийняті, це стане суттєвим кроком вперед. Так, проєктом пропонується надання органам студентського (курсантського) самоврядування ознак юридичної особи, фінансування органів студентського самоврядування шляхом надання не менше 1 % коштів, які ВНЗ отримав за надання платних послуг у сфері освітньої діяльності, і плюс 10 % стипендіального фонду ВНЗ; надання студентам, курсантам, аспірантам ад'юнктам не менш як 15 % квоти в складі вченої ради Університету, інституту чи факультету, надання всім студентам ВНЗ рівних прав на участь у самоврядуванні [3, с. 113].

Лише комплексний і системний підхід до спільних проблем функціонування студентського (курсантського) самоврядування зможе сприяти об'єднанню студентів та курсантів у громаду, здатну ефективно управляти своїм життям, захищати свої права й інтереси, брати участь у процесі прийняття рішень. Те, наскільки швидко органи студентського (курсантського) «самоврядування» перетворюються на органи самоврядування, залежить як від співучасті курсантів та демократичної налаштованості адміністрації ЗВО, так і від депутатів Верховної Ради України, які можуть якісно змінити законодавчий статус органів студентського (курсантського) самоврядування [4, с. 75].

Отже, із проведеного дослідження можна сказати, що курсантське самоврядування ще в процесі розвитку, оскільки не всі ще здатні повірити у його силу, не всі розуміють що являє собою курсантське самоврядування і для чого воно взагалі існує. Але можна помітити таку тенденцію, що старші більш обізнані і більше вірять, як в студентське так і в курсантське самоврядування, і в його силу.

Список бібліографічних посилань

1. Про вищу освіту : закон України : ред. від 09.08.2019. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. Ст. 2004.
2. Положення про студентське самоврядування у вищих навчальних закладах. *Інформаційний вісник. Вища освіта*. Київ, 2002. № 7. С. 17.
3. Каюмова О., Яцків Т., Хауляк Я. Участь органів студентського (курсантського) самоврядування та їх об'єднань у формуванні та реалізації освітньої та молодіжної політики. Львів : Юриспруденція, 2008. 176 с.
4. Троцюк Г. В. Студентське самоврядування як засіб розвитку особистості // Педагогічна і психологічна науки в Україні. Т. 1. Київ : Педагогічна думка. 2007. С. 296–307.

Одержано 31.10.2019

УДК 343.9

Цвітана Сергіївна БАРАНОВА,

викладач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії

Харківського національного університету внутрішніх справ

КРИМІНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИНИКНЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'І

Українське суспільство вступило на якісно новий етап розвитку, в якому домінуючими є інформаційні технології та глобалізаційні процеси. За словами американського футуролога Елвіна Тоффлера, знання та культура на цьому етапі набувають значно більшої ваги, ніж будь-коли. За таких умов суспільство стає більш людиноцентристським, а індивідуальний розвиток особистості, з одного боку, стає основним показником прогресу, а з іншого – головною передумовою подальшого розвитку суспільства. Дитина потрапляє в певне людське середовище з уже сформованою культурою, ментальністю, сімейними традиціями тощо. Проте особистістю вона стає лише в процесі соціалізації, засвоївши все те, що є в її оточенні. Сім'я – першооснова суспільства, певна соціальна група, в якій найбільшою мірою проявляються індивідуальні особливості кожного з батьків, дітей, інших членів родини; реалізуються потреби; формується поведінка особистості; відбувається самопізнання, самоактуалізація та соціалізація. Саме ці фактори істотно впливають на зміст виховання майбутніх молодих людей, визначаючи певні тенденції [1, с. 193].

Отже, серед різних соціальних факторів, що впливають на становлення особистості, одним з найважливіших є сім'я. Традиційно родина – головний інститут виховання. Те, що людина набуває в сім'ї, вона зберігає протягом усього подальшого життя. Важливість сім'ї обумовлена тим, що в ній людина знаходиться протягом значної частини свого життя. У сім'ї закладаються основи особистості. Сім'я є природним середовищем первинної соціалізації дитини, джерелом її матеріальної та емоційної підтримки, засобом збереження і передання культурних цінностей від покоління до покоління. І саме від того, в якій атмосфері, відносинах з оточуючими, зростатиме дитина, буде залежати її майбутнє в цілому.

Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року визначає: «Кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність. Ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання» [2].

Сьогодні, коли в незалежній демократичній Україні відбувається розуміння громадськістю важливості дотримання людських прав і свобод, насильство в сім'ї стає соціально усвідомленою проблемою. Насильство є серйозним порушенням прав людини, які держава повноважна відстоювати і захищати. Серед них – право на життя і фізичну недоторканність; право не бути об'єктом знущань чи жорстокого нелюдського або принизливого поводження; право на свободу від дискримінації за ознакою статі; право на здоровий та безпечний розвиток та інше. Часто дорослі не усвідомлюють як домашнє насильство впливає на дитину, якої шкоди зазнає дитяча психіка при спогляданні приниження, побиття, нездорової агресії однієї дорогої і близької людини до іншої, такої ж близької і дорогої. Дитина розривається між двома полюсами, часто приймаючи на себе провину за те, що діється.

Захист людини від жорстокості, попередження злочинів проти них є надзвичайно важливим, соціально значущим і актуальним завданням, вирішення якого носить міждисциплінарний характер. Проблема ускладнюється ще й тим, що значна частина постраждалих від насильства – вихідці з неблагополучних верств або «діти вулиці», в долях яких мало хто зацікавлений. Насильство є антитезою демократії – культури чуйності. На жаль, для багатьох людей найближчі люди стають джерелом небезпеки. Хоча насильству з боку агресивних чоловіків піддаються переважно жінки, і саме вони більше за все від нього страждають, ця проблема не може розглядатися лише як жіноча, і це вже факт. Людина, яка ґвалтує або б'є свою дружину, ображає всіх жінок і суспільство в цілому. Це не особиста справа домашнього насильника, а проблема, що потребує загальної уваги і конкретної державної політики для її розв'язання. Страждає все суспільство, тому проблема домашнього насильства повинна вирішуватися з урахуванням її багатомірності, базуючись на реальній ситуації в країні.

У контексті утвердження людиноцентристської парадигми в теорії та практиці виховання підростаючого покоління, подолання насильства над дітьми варто не забувати слова видатного педагогагуманіста Януша Корчака: